

Yirmi Altıncı Söz, İkinci Mebhas, İkinci Vecih genel bir izahını yapar mısınız?

Üstad Hazretleri kaderin derin, hassas ve mühim meselelerine kademe kademe giriyor. Bu [İkinci Vecih](#)'te ise cüz-i ihtiyarının rahat anlaşılabilmesi için genel kaideler ve kurallar nazara veriliyor.

Herkesin kendisinde bir ihtiyarın veya iradenin olduğunu hissetmesi bir zaruriyettir. Yani iki kere iki dört eder katiyetinde her insan irade sahibi olduğunu, kaderin planladığı şekilde, herhangi bir zorlama olmadan kendi iradesini istediği gibi kullanabildiğini vicdanen bilir.

Mevcudatın varlığını bilmek ayrıdır, mahiyetini bilmek ayrıdır. Çünkü çok şeyler vardır ki, insanlar onların varlıklarını bilir, kabul eder, fakat mahiyetlerini ve keyfiyetlerini bilemez, anlayamaz. Mahiyetleri bilinmeyen veya anlaşılmayan varlıklar inkâr edilemezler.

Kader ile cüz-i ihtiyari birbirine zıt değildir. Zira böyle bir şey imtihanın aslına ve mahiyetine uygun düşmez. Cenab-ı Hak ekseriyetle insanların irade ettiklerini yaratır; murat etmediğini de halketmez. Eğer burada bir tezat olsa idi; kudret esas olurdu, iradenin bir manası kalmaz ve insanların imtihana tabi olmalarının da hikmeti olmazdı. Her şey tamamen ızdırari kadere tabi olur, iradi kader ve ihtiyar refolurdu.

Dolayısıyla kader irade-i cüz'iyeyi teyit eder, takviye eder ve ona paralel gider. Onu iptal etmez. Yani birbirine uygunluk ve muvafakat gösterir.

Ancak; kaderin ve irade-i cüz'iyenin birbirine denk düştüğünü ve muvafakat arz ettiğini, birbirine tezat teşkil etmediğini, irade sahibi herkes vicdanen bilir ve kabul eder.

"İKİNCİSİ: Bizzarure, herkes kendisinde bir ihtiyar hisseder, o ihtiyarın vücudunu vicdanen bilir. Mevcudatın mahiyetini bilmek ayrıdır, vücudunu bilmek ayrıdır. Çok şeyler var, vücudu bizce bedihi olduğu halde, mahiyeti bizce meçhul... İşte, şu cüz-ü ihtiyari, öyleler sırasına girebilir. Her şey malumatımıza münhasır değildir. Adem-i ilmimiz, onun ademine delalet etmez."(1)

Aklın nasıl bir varlık olduğunu, neye benzediğini, nasıl çalıştığını ve nasıl bir

---

mahiyete sahip olduğunu bilemeyiz. Fakat aklın varlığına işaret eden sayısız delilleri görür; "*İki kere iki dört eder*" derecesinde varlığını kabul ederiz. Çünkü akı olmayan birisinin en basit bir suale cevap vermesi mümkün değildir.

İnsandaki irade de aynen akıl gibi, mahiyeti ve ne olduğu bizce meçhuldür ama onun varlığından asla bir şüphe duymayız. Çünkü iradenin varlığına işaret eden o kadar deliller vardır ki, inkâr etmek mümkün değildir. Bir manava girer meyve seçeriz, mağazadan zevkimize göre elbise alırız. Biz bütün tercihlerimizi irademiz sayesinde yaparız. İrade olmadan hayat olmaz.

Bir şeyin neye benzediğini ve nasıl bir mahiyet taşıdığını bilmemekle var olmasını bilmek farklı şeylerdir. İradenin mahiyetini bilemiyoruz, ama varlığını çok net bir şekilde hem görüyoruz hem de vicdanımızda hissediyoruz.

1) bk. [Sözler, Yirmi Altıncı Söz, İkinci Mebhas.](#)